

DELAVSKA PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četril leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

ZLAT JUBILEJ

Dne 24. julija obhaja prelat Andrej Kalan zlato mašo. Za nas katoličane je tak jubilej že sam po sebi dohodek, ki zasluži vso pozornost. Taki jubileji so posebno častiljivi, ker nosijo na sebi znamenje dela in ljubezni do bližnjega. Duhovniški stan ni nič drugega, kakor stalna žrtev v vinogradu Gospodovem. Čim večja je žrtev, tem obilnejši so sadovi poslanstva božjega. Vsak duhovnik je že po naravi svojega poklica v najtesnejši zvezi s svojim ljudstvom, iz katerega je izšel. Zato je bil vedno in je njegova opora. Ako slišimo, da obhaja ta ali oni duhovnik zlato mašo, si nehote mislimo, da obhajamo velik del povestnice našega ljudstva. Zato bodi blagoslovljen ta veliki dan.

Še posebej pa bodi blagoslovljen ta veliki dan zaradi zlatomašniškega jubileja prelata Andreja Kalana. Ta jubilej bodi znamenje posebne božje ljubezni do zlatomašnika ter v našo poživitev in dvig. Smo v dobi, ko imata idealnost in žrtev najzadnejše in najmanj vidno mesto. Zato liste, ki delajo v svojem delokrogu iz idealnosti, radi tega pa dosledno in neustrašeno, današnji čas ne razume, jih sumniči in ni čudno, če včasih omahujejo, dočim je zlasti za mlajše nevarnost, da bi prezrli veliki pomen takega delovanja, ker morajo tako rekoč rasti iz svojih lastnih duševnih moči brez svetlih zgledov in vodnikov.

Delovanje prelata A. Kalana je pa tako, da more vsem nam služiti za vzgled. Njegovo delovanje nosi pečat pravega kristjana in vzor duhovnika, pa naj se ozremo na to ali ono polje njegovega obširnega delovanja.

Prelat jubilent je izrazila socialna osebnost. Je med prvimi pionirji, ki je začel buditi med Slovenci zanimanje za delavska vprašanja. Radi tega je bil prvi, ki je prestavil na slovenski jezik encikliko »*Re rum nov arum*«. Naše delavske gibanje je vedno našlo v njem dobrohotnega podpornika.

Pravi duhovniški značaj prelata odseva predvsem iz dveh lepih lastnosti: Je vedno mlad. Zato napreden. Vsak nov pokret razume, skuša priti vsakemu vprašanju do dna.

V presojanju raznih mnenj, pa če so tudi napačna, ni nikoli v e h e m e n t e n, nikoli še ni v svojem življenju ostro napadal. V vsem se informira. Vprav radi tega razume vse novejšje pokrete. Razume, zakaj zahteva katoliško delav-

stvo absolutno svobodo in neodvisnost. Kot tak ima eno željo, da bi bilo vse naše delavstvo složno in enotno.

Prelat Kalan je dokazal svoje čutenje z delavstvom tudi kot načelnik tiskovnega društva. Bil je vedno na stališču, da mora svojim uslužbencem čim bolj iti na roko in da se morajo zato tudi slučajni spori med podjetjem in delavci poravnati sporazumno.

Prelat slavjenec se je dobro zavedal, da ne sme svojih velikih talentov zakopati. Trgoval je z njimi. Zato ga vidimo prav povsod. Ko se je ustvarjal nov pokret med Slovenci, je bil vedno v prvih vrstah. Bil je urednik »Slovenca«, »Domoljub« je dvigal s svojimi načelnimi članki, dr. Kreku je stal zvesto ob strani. Ko ga je domovina potrebovala, je stopil ven iz svoje tišine in postal poverjenik za kmetijstvo. Lahko rečemo, da je bil pri vseh velikih dogodkih zadnjega pol stoletja kot graditelj in da je ustvarjal s svojo modrostjo in preudarnostjo podjetja, ki so bila in so še pravi blagoslov slovenskemu ljudstvu.

Neprekosljiv pa je še posebno jubilent novomašnik kot vzgojitelj: kot ravnatelj Marijanišča v Ljubljani vrši to veliko delo že 30 let. V sirotišču, v dijaškem konviktu se pozna njegova topla ljubezen. Koliko sirot je našlo tam svoj dom, svojo vzgojo in sredstva, da so se dvignili in usposobili za svoj poklic in delo med ljudstvom.

Vseh velikih zaslug za naš narod ne moremo naštet. Dotaknili smo se najvažnejših dogodkov v medlih obrisih. Napisali smo jih ne radi jubilitanta, ampak radi nas samih, da bi pokazali, kako blagoslovljeno in veliko delo vršijo pravi kristjani in še posebej pravi duhovniki in da moramo hoditi po takih stopinjah, ako hočemo, da bo naše delo rodilo blagoslov.

Jubilantu tega ni treba. Kajti ko bo daroval ob svojem jubileju sv. mašo, ko bo stopil njegov duh pred Gospoda in ko se bo pred njegovim obličjem oziral v duhu nazaj na vsa svoja obširna polja, bo mogel s ponosom in zavestjo velikega sejanca, čigar semena so vzklija in gredo v bogato klasje, reči: »Gospod! Talente, ki si mi jih dal, sem podesetoril.«

Vendar naj gospod jubilent sprejme tudi naše častitke, ki jih nam narekuje globoka hvaležnost. Gojimo samo to željo, da bi nam gospod zlatomašnik še dolgo svetil kot vzor ne-sebičnega in vedno blogomislečega socialnega delavca.

pitalisti izven centra, ampak tudi v centru samem, ko ni več mogel dati državnih podpor, ampak se je moral pod pritiskom razmer spoprijazniti z agrarno reformo. Von Papen je bil eden izmed uplivnejših voditeljev centra. Zato bi se zdelo na prvi pogled nerazumljivo njegovo postopanje. Če pa premostrimo ves povojni razvoj centra, je popolnoma jasno. Načela niso več absolutni zapovedniki. Sicer pa temeljem Brüningove izjave, da namreč ne bo šel centrum v odločno opozicijo proti Hitlerju, sumimo, da je von Papen nekak tih izvrševalec taktike stranke. Naj bo tako ali tako, eno je jasno, da centrum ni več sposoben trdega boja, ampak da vidi svojo rešitev le v tem, da je brezpogojno v vladi.

Zaradi tega vlada načelna nejasnost in veliko nezaupanje med mlajšo generacijo napram centru in njegovi politiki. Iz tega razloga ni katoliška mladina v centru. Ravno iz istega razloga je veliko prepričanih katoličanov v taboru Hitlerja. Pri takem položaju ne more centrum več igrati važnejše vloge, zlasti še, ker pri nobenem resnejšem nasprotniku ne uživa posebne avtoritete.

Bavarska ljudska stranka je v tem pogledu v boljšem položaju, vendar pa tudi ona hodi v taktiki in v svojem političnem udejstvanju ista pota kot centrum. Tudi njeni voditelji so okosteneli in ne morejo najti zveze med starim in novim. Zato nastaja med pokretom novega rodu in med staro generacijo vedno bolj visoka stena. Pri sedanjem položaju je sporazum nemogoč. (O pomenu stranke delavcev in kmetov Nemčije in o njenem razmerju do drugih strank prihodnjič.) (Dalje.)

Obtožujemo

To, kar delajo nekateri naši podjetniki, je vse obsodbe vredno. Njihovo početje je naravnost nemoralno. Prav pri vsaki priliki poudarjajo svojo brezprimerno patriotičnost. Včasih celo delavstvo sumničijo, da je preveč revolucionarno, zlasti če se hoče organizirati ali pa če zahtevajo njihove organizacije, da se morajo odpraviti v obratih razne hibe ali pa da morajo podjetniki priznati vsaj to, kar določa zakon.

Še eno prav nelepo stran nekaterih naših podjetnikov moramo podčrtati. V času kriz hočejo prevaliti večji del bremen na delavstvo, dočim molče v času konjunktura in mora delavstvo vsako drobtinico izboljšanja naravnost izvleči iz njih.

Tudi danes je tako. Nekaterim podjetjem je kriza naravnost dobrodošla, četudi jadikujejo. Podobni so tistim gostilničarjem, ki so zabavljali čez občinske naklade na alkohol, dočim so alkoholne pijače podražili še za enkrat toliko, kakor so znašale naklade in na ta način lepo zaslužili. Tudi podjetniki tako prakticirajo. Produkcija se vrši edino pod vidikom dobička. Dokler so blago lahko prodajali skoraj po poljubnih cenah, je bilo v redu. Ko se je položaj izpremenil, niso preštudirali, kako bi ohranili podjetje v dosedanjem obsegu, kako bi dali čim več prilike za delo in zaslužek, ampak samo, kako bi ohranili dosedanje dobiček. Najenostavnejše je, da se odšipnejo delavstvu njegove pravice — znižali so plače in odvzeli še druge ugodnosti. Na ta način so zaenkrat ohranili dosedanje višino dobička, mogoče celo še povišali, da so pa s tem udarili konsumno moč prebivalstva, za to se ne brigajo.

Pa to še ni dovolj. Pričeli so špekulirati še na drugi način. Ponekod ne dobiva namreč delavstvo plač po celi mesec ali še več. Zaostanki na plačah gredo preko stotisočev. Ako protestira delav-

Položaj v Nemčiji

Würzburg, 13. julija.

Vašemu vabilu, da naj napišem za Vaš list nekaj pripomb o položaju pri nas, se sicer rad odzovem, vendar pa težko pišem o tej temi. Saj veste iz časopisja, da je položaj pri nas izredno zaostren. Smo skoraj že v državljanski vojni.

Duhovi so se pričeli ločiti z izredno naglico. Na političnem obzorju se odražate predvsem dve liniji — desničarski in levičarski radikalizem. Kar je vmes, bo zmleto ali pa potisnjeno v brezpomembnost. Moram pa priznati, da imajo desničarski radikali zaenkrat boljši položaj. Hitlerjevci, ki predstavljajo glavno silo desničarskih radikalov, so glede na surovo silo boljše organizirani, imajo več orožja. Z njimi simpatizira v veliki večini policija, povsem vojaštvo, nazadnje pa uživajo še vso naklonjenost sedanjega von Papenove vlade. Levičarsko silo predstavljajo predvsem socialna demokracija in komunisti. Kakor Vam je znano, sta si bili ti dve sili do nedavna zelo v laseh. Pod pritiskom razmer so sicer pričeli prevladovati treznejši duhovi, vendar se pa želo, ki so ga hranili toliko in toliko let, ne da takoj in brez vseh posledic izruvati. Saj je pa

veliko že to, da je bilo sklenjeno odkrito premirje. Obe sili se v javnosti podpirati, zlasti v spopadih z narodnimi socialisti, vendar pa ni upanja, da bi prišlo že pri sedanjih volitvah do enotnega nastopa, kar bi zelo želeli. Kljub temu, da je levica v slabšem položaju, se junaško bori. Zlasti razvijajo v tem pogledu žilavo podjetnost komunisti.

Kakor sem že poudaril, je politično težišče samo v teh dveh linijah. Čudno, da nikdo ne vpraša: Kaj bodo pa napravili politično organizirani kristjani? Kakor veste, predstavljajo te tri stranke: Centrum, bavarska ljudska stranka ter delavska in kmetijska stranka Nemčije. Zaenkrat je še najmočnejši in najvplivnejši Centrum, ki je bil skozi celo desetletje v vladi. Zato je čudno, da je kar naenkrat prišel tako rekoč na cesto. Danes je Centrum prav za prav popolnoma osamljen. S tem nočem trditi, da bo pri prihodnjih državnozbornih volitvah nazadoval. Po mojem mnenju bo svoje pozicije gotovo obdržal, mogoče še celo okrepil. Toda to ni odločilnega pomena. Odločilno je to, če se bo Centrum kot taka stranka uveljavil v javnem življenju idejno. V tem pogledu je gotovo, da ne.

Centrum je ves čas koketiral s kapitalističnimi strankami. V gotovih momentih je bil tako rekoč njen izvrševalec. Centrum je popolnoma prezrl, da življenje pri nas kljub vsem zmedam in zablodam sili duhove k odločitvi. Pri takih odločitvah pridejo v poštev programi. Ne na papirju, ampak, kako se udeležujejo v življenju. Množice se morajo s programi seznanjati potom prakse. S to se pa Centrum ne more postaviti. Saj je bil on prva stranka, ki je pričela v Nemčiji z nasilnimi metodami, z zasilnimi naredbami, ki so zelo ostro zadele revne sloje, dočim pa ni znal preprečiti, da bi kapitalisti izvažali težke milijarde v inozemstvo. Z eno besedo: centrum je bil bolj za moč potom vladne sile, kakor pa za moč idej.

S tem je pa tudi pokazal, da nima idejno močnih voditeljev, ki bi bili sposobni, pokret poglobiti med ljudstvom in radi pokreta prevzeti nase tudi žrtve. V centru je pridobil absolutno moč kapitalistični del pripadnikov stranke. Sicer je skušal centrum to idejstvo zadržati s raznimi socialno političnimi akcijami. Toda te akcije so segale le do točke, ki so jo postavili ti kapitalisti. Ravno radi tega je moral dr. Brüning seči po zasilnih naredbah, mesto da bi obremenil milijonska premoženja kapitalistov. Dr. Brüninga niso vrgli le ka-

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Položaj delavstva v rudarskih revirjih postaja od dne do dne bolj kritičen. Skrbeno obratovanje pri TPD se je raztegnilo na vse rudnike. Nobenega izgleda ni, da bi se sedanje stanje v doglednem času izboljšalo, nasprotno je po izjavah družbe pričakovati še večje omejitve dela in celo popolno ustavitve nekaterih rudnikov. Vzroki temu motenju so bili že neštetokrat ugotovljeni in s strani delavstva sporočeni vsem merodajnim činiteljem. Radi splošne gospodarske krize je padel konsum premoga. Na drugi strani pa je država kot največji konsument skrčila dobavo na minimum, ker hoče s tem varovati državne premogovnike. Pa tudi dejstvo, da so cene premogu previsoke, je velik vzrok, da konsum premoga pada. Danes so za privatno potrebo mnogo cenejša drva kot premog, ki se od prodaje na veliko do prodaje na drobno podraži skoraj za sto odstotkov.

Spričo položaja v rudarskih revirjih je Delavska zbornica za dan 7. julija sklicala ponovno anketo v Trbovljah, ki je razpravljala o vprašanjih zaposlitve in prehrane rudarskega delavstva in njihovih družin. Anketi so prisostvovali zastopnik Delavske zbornice, načelniki 11. skupine rudarske zadruge ter predstavniki rudarskih strokovnih organizacij. Po izbrnem poročilu o položaju rudarskega delavstva je konferenca sklenila, da naj Delavska zbornica izposluje pri g. banu sprejem za širšo deputacijo, katera naj iznese sledeče predloge:

1. Ker je anketa ugotovila, da je vzrok krize v revirjih TPD predvsem v nepravilni razdelitvi konsuma premoga pri nabavah za državne železnice, se naproša g. ban, da takoj posreduje pri osrednji vladi, da se ta neenakost pri podeljevanju naročil na privatne in državne rudnike odpravi.

2. Ker je delavstvo, zaposleno pri TPD, radi dolgotrajnega praznovanja šitov popolnoma obubožano in ker s sedanjim zaslužkom ne more kriti niti najnujnejših potreb, naprošamo g. bana, da izposluje pri osrednji vladi, da se vsi rudarski revirji proglašijo za pasivne kraje in da se pre-

skrbijo brezplačna živila za prehrano rudarjev in njihovih družin.

Pri poročilu o delovnih prilikah v revirjih TPD konferenca obsoja priganjaški sistem, ki se s čimdalje večjim pritiskom izvaja nad rudarji. Anketa prepušča popolno pravo družbi, da zahteva storitev, a odločno obsoja postopanje družbe, ki na eni strani reducira delavstvo radi pomanjkanja naročil, na drugi strani pa zahteva od še zaposlenih vedno večjo storitev, ki naj končno krije izpad produkcije radi redukcij.

Vprašanje krize pri TPD, ki je v zadnjih letih pahnila tisoče rudarjev in njihovih družin v skrajno obupni položaj, se je razpravljalo na neštetihih anketah. Tudi so se v tem pogledu storili s strani delavskih zaščitnih inštitucij vsi potrebni koraki, žal le, da se na odločilnih mestih dosedaj ni našlo razumevanje in zato tudi ničesar pozitivnega ni ukrenilo. Zelimo, da odločujoči činitelji vendar enkrat uvidijo, da rudarji sami ne morejo rešiti krize in da ne more njihov življenjski standard še bolj pasti.

Zagorje. — Sicer nimamo poročati posebno veselih novic iz našega kota. Med rudarji poje le ena pesem: redukcije, praznovanje in z njimi združena g. s. p. beda. Zadnje nedeljo je pa vendar prisijal žarek veselja. Na Lokah so farani postavili našemu pridnemu dušnemu voditelju Vitalu lasten krov. Dosedaj je moral prositi gostoljubja pri privatnikih. Sklenili smo, da bo novi »farovž« svečano blagoslovljen. K tej svečanosti je prihitel sam naš voditelj nadškof dr. Jeglič. Prevzvišeni je imel najprej sv. mašo, nato je bila blagoslovištev novega poslopja. Pri tem nam je govoril lepe in izpodbudne besede. Zelo hvaležni smo našemu ljubemu nadškofu za njegov obisk.

Nekaterim menda ni prav, da je vse to bilo. Mi pa pravimo: Vsakemu svoje plačilo. Če ga kdo zasluži, ga Vital

stvo proti temu, pravijo: »Križa je, denarja nimamo. Kdor noče delati pod takimi pogoji, pa naj gre.«

Ne rečemo, da ne bi od časa do časa bil podjetnik v zadregi, da bi mogel izplačati delavstvo ob določenem terminu. Toda da bi zaostal z izplačilom po več tednov ali celo mesecev, to pa ne drži. Taka podjetja bi morala nujno propasti. Dejstvo pa je, da še celo dobro uspevajo. Vzrok je drugod. Tak podjetnik ima brezobrestni obratni kapital. In pa še to je obsodbe vredno, da velikokrat ne uporablja kapitala, ki ga mu skupaj spravijo delavci gotovega podjetja, v tem podjetju, ampak v popolnoma druge namene.

Obstojajo pa še druge možnosti. Nekatera podjetja, ki ostajajo dolžna svojim delavcem, izvažajo svoje blago, celo v izvenevropske dežele. Blago se navadno plačuje takoj po prevzemu. Zato je izključeno, da bi vladalo pomanjkanje na obratnem kapitalu, ako bi bilo vse v redu. Vemo to, da gre najmanj dve tretjini dohodkov iz naših tovarn v žep tujcev. Vemo tudi to, da so tudi domačini prav pridno izvažali svoje premoženje v tujino. Ali ni najbolj naravno, da ostajajo poravnani računi za izvoženo blago v tujini?

Sedaj si pa predočite to. Naše delavstvo ne zasluži toliko, da bi moglo skupaj spraviti kake večje prihranke. Veselo je, če ima tolike dohodke, da skromno izhaja. Ako ne dobiva redno izplačane plačila, pride v največjo zadrego, zlasti še, ker trgovine ne dajejo in končno tudi ne morejo dati brezmejnih kreditov.

Delavstvo pa ni zabito. Sicer nima vpogleda v knjige svojega podjetnika in tudi ne v njegove spekulacije, vendar pa ve, koliko blaga je izdelalo, koliko ga odpošljejo v tuzemstvo in inozemstvo in po kakšni ceni, vrhu tega ve še to, če in koliko je blaga na zalogi. In so podjetja, ki nimajo prav nobenih zalog, blago gre sproti v promet in vendar ne dobi delavstvo svojega bornega zaslužka. Delavstvo ve, da mora stradati in trpeti pomanjkanje radi spekulacij svojega podjetnika.

Ali se kdo briga za to, kaj se godi v duši delavca pri takih razmerah? Ali kdo upošteva, kakšno sodbo si mora nujno napraviti? Ali ni na tem, da mora izgubiti vsako vero in zaupanje v svojega podjetnika in v vse take razmere, ki to omogočajo? Vsakomur bi moralo

biti jasno, da je tako postopanje hujše kot najbolj ostra komunistična agitacija.

Skrajni čas je, da se naši podjetniki izpametujejo. Skrajni čas je, da se zavedo, da nimajo le moralne dolžnosti, ampak da je v interesu družabnega reda, da izvršujejo vsaj te malenkostne obveznosti napram delavstvu, ki jih imajo.

Ako bo šlo še tako dalje, bo morala poseči oblast vmes in ugotoviti po strokovnjakih, ali res ni drugega izhoda, da postopajo nekatera podjetja na ta način, kakor sedaj.

Delavstvu pa naj bo tudi to resen opomin, da bo le toliko veljalo napram podjetniku, da bo le v toliko uveljavilo svoje zahteve in svoje pravice, v kolikor bo organizirano. Organizacija pomeni svobodo, neorganiziranost sužnost.

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Kmalu se je pokazalo, da je Jed imel dobro glavicico in Liza je v svoji gorečniški duši sklenila, da mu bo preskrbela dobro vzgojo. Zvečer, ko je šivala nogavice in krpala hlače, ji je Jed ponavljal svoje naloge in tako pomagal k svoji in njeni izobrazbi. Ob nedeljah se je vedno zvesto naučil berilo za nedeljsko šolo, a ta del pouka ni dajal posebnih sadov. Jed je vedel: nikdar mu ne bo treba, da bi bil po-božnjak, da ne bi padel v mreže alkohola. Njegov cilj je bil, da bi napravil karijero v svetu, za cerkev se je zanimal le v toliko, v kolikor se bodo cerkveni ljudje zanimali in mu pomagali.

Ko je imel Jed dvanajst in Liza osemnajst let, je prišel v mesto Banner zelo slaven, »oster« pridigar. Njegov sloves se je širil po vsem mestu in ugledni možje so ga prišli poslušati. Nekdo od teh je bil, kot so ljudje šepetali, bogat bančnik in usoda je hotela, da se je kar na lepem razodelo, da je bil ta bančnik včasih v mladih letih tovariš Jacka Ruserja v otroških igrah. Stisnila sta si roke in Jack je velel četi svojih otrok korakati pred tujim bogatašem. Vsi so bili čisto umiti, počesani in ljubemu Bogu posvečeni. Veliki bančnik je vsakega potrepil po licu in mu dejal kaj prijetnega.

Bilo je prvič, da je Liza srečala tako vplivnega moža in ni vedela, ali je to tudi zadnjič. Ko je hotela družina vprav splezati na voz, da bi stopila na dolgo pot do doma, je v veliko začudenje svojega očeta rekla, naj jo počaka, ker bosta z Jedom šla k Mr. Crumbacku. Ni hotela očetu povedati, kaj namerava, a velela je Jedu, naj skrtači čevlje, sama si je popravila lase in zavezala svežo pentljo v svoj modri pas, in potem sta odšla v brezalkoholni družinski pension, v katerem so se ponavadi ustavljali boga-

vo dušek. Ves čas, odkar je med nami, se nesebično in iskreno trudi za nas rudarje. Sicer pa ni to nobeno plačilo, ampak le v našo lastno korist, ker smo s tem napravili korak naprej za ustanovitev prepotrebne samostojne fare.

Trbovlje. V Trbovljah ne vlada le pomanjkanje, ampak velika beda. To je že znano, da je število brezposelnih vedno večje. Kolikor jih dela, ne delajo stalno. Včasih komaj en dan v tednu, včasih dva. Pravijo, da bo sedaj boljše in da bo sklenjen z državo dogovor glede dobave premoga. Prav in dobro. Če se kje, tako se na nas rudarjih nazorno pokazuje dvoje: 1. da rudarji nismo pripravljani dovolj na take krize, ker smo razbiti in neorganizirani. Ne predstavljamo mogočne ladje, ki z lahkoto reže valove po razburkanem morju, ampak smo podobni razbiti šalupi, s katero se voda igra po mili volji. Kdaj nas bo zajel duh zavesti, da zagrešimo največji zločin nad samim seboj, če smo neorganizirani?

2. Da je kapitalistični gospodarski sistem v resnici kvaren za ljudski blagor, da je grobokop vsakega reda, miru in ljudske zadovoljnosti. TPD gleda na krizo le s stališča svojih upravnih svetnikov, ki zahtevajo čim več dobička, da morejo zapravljati denar po raznih zabaviščih in letoviščih, pa čeprav rudar poginja.

Velika beda je vendar prisilila trboveljsko javnost, da se je zganila in sklicala anketo radi ustanovitve javne kuhinje za brezposelne.

Anketa je bila 16. t. m. na občini in so se je udeležili poleg zastopnikov občine zastopniki rudarjev ter zastopniki vseh obstoječih socialnih in karitativnih ustanov. Rezultat ankete je bil, da se je ustanovil skupen odbor, ki naj bi bil v pomoč obč. odboru. V ta odbor pošlje tudi vsaka organizacija po dva zastopnika. Končno se je sestavil ožji odbor, ki obstoji iz dveh zastopnikov občine in še iz sledečih gospodov: duh. svetnik Gašparič, ravnatelj Loskot, zdravnik dr. Jenšterle, Pleskovič, Pliberšek in Bastič. Pozdravljamo ta složen nastop in želimo, da bi prišli kmalu do pozitivnih rezultatov.

Viničarji

Sv. Trojica v Haložah. Izredno lep drugi občni zbor »Strokovne skupine viničarjev« se je vršil 17. julija zjutraj v kaplaniji. Kljub obilnim nasprotnikom, ki ne marajo videti, da bi tudi viničarji imeli svoje pravice in svojo strokovno organizacijo, je bila udeležba polnoštevila. V imenu odbora in s pooblastilom istega je poročal o dosedanjem delovanju skupine tov. Jože Lamprer, kaplan pri Sv. Trojici, ki je ravno pri delavskih slojih najbolj priljubljen. Zvezo je

zastopal tov. Peter Rozman, ki je v svojem poročilu navajal uspehe in smernice organizacije. Glavni problem je, da se v posameznem viničarju oživi čut tovariške skupnosti in delavske zavesti. V odbor so bili izvoljeni tovariši: predsednik Andrej Polanec, podpredsednik Franc Hostnik, tajnik Miha Sirovnik, blagajnik Ivan Votolen, gospodar Andrej Nemeč. Namestniki tov.: Andrej Foštnarič, Matej Lozinskec, Marija Papež. Nadzorstvo tov.: Alojz Pučko, Martin Krivec, Jože Breznik. — Bil je to važen dan. Bedni haloški težak vstaja, dviga glavo, hoče za svoje težko delo tudi svoje vsaj že z zakonom priznane pravice. Položaj nekaterih je radi krivice naravnost obupen. Kršijo se med letom pogodbe, delovni čas se nateza, plače se odtrgavajo, mečejo se dol vrata in okna, lepše in bolje se godi psu v zidnici pri gospodi, kakor pa mnogemu viničarju spodaj. Tovariši! Le po začetni poti in samo naprej!

12. redni občni zbor »Strokovne zveze viničarjev« se bo vršil v nedeljo 7. avgusta 1932 ob 10 dopoldne v prostorih tajništva v Slamnaku pri Ljutomeru.

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika zadnjega občnega zhora.
2. Poročila načelstva: a) tajnika, b) blagajnika, c) načelnika.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Volitve.
5. Poročilo zastopnika JSZ.
6. Predlogi in sklepi.

Občni zbor tvorijo delegati skupin. V smislu pravil more posamezen delegat zastopati 15 članov. Vsaka skupina naj pošlje svoje delegate. Vabimo tudi člane bližnjih skupin. Načelstvo.

Kovinarji

Brezposelni zahtevajo dela

Jesenice. Delavci Kranjske industrijske družbe, ki so od ustavitve obratovanja dne 15. marca ostali še vedno brez zaposlitve v podjetju, so se 18. julija zgodaj dopoldne ne pričakovano sešli v jako velikem številu — domačini in iz bližnje okolice — k sestanku, kako rešiti vprašanje, da niso sprejeti nazaj v delo.

Izvršena je bila takoj intervencija pri ravnateljstvu od glavnega zaupnika in Čeletnika, predsednika SMRJ, ki sta se nahajala v bližini. Intervencija ni imela uspeha. Izjavili so sicer, da ne morejo o sprejemu odločevati brez pristanka upravnega sveta, radi česar priporočajo, da naj se sestavi delegacija iz zastopnikov organizacij, ki naj gre do upravnih svetnikov.

Ta neuspeh je brezposelne še bolj ogorčil. Sklenili so, da ne odnehajo od svojih zahtev. Predvsem zahtevajo jasnost, če in kdaj bodo sprejeti nazaj v delo. Iz svoje srede so določili štiri zastopnike, ki naj ponovno intervenirajo v tej smeri. Svojo nalogo so izvršili takoj popoldne. Od ravnateljstva so zahtevali, da tekom dveh dni izjavi, ali bodo vsi nezaposleni do 1. avgusta v delu. Ako vsega delavstva ne more zaposliti, tedaj naj se vpelje v obratih, kjer je možnost, šesturni delavnik, kakor stoji v predsporazumu. Na ta način bi z lahkoto zaposlili vse delavstvo. Ta, več ko eno uro trajajoči razgovor tudi ni rodil uspeha. Vodstvo utemeljuje svoje postopanje v pomanjkanju naročil, ki se že zdaj bolj krčijo.

Poročilo o intervenciji so spremljali večkrat ogorčeni vzkliki. Le s težavo so zastopniki vseh treh organizacij umirili duhove v

boječi obiskovalci tega živinskega mesta — zakaj edini hotel je bil prav za prav le žganjarna, nič drugega.

Velik mož ju je sprejel in Liza je oddrdrala svojo molitvico drhteč, toda brez strahu. Jed je najrazumnejši fant v okrožni šoli in ona se trudi, da bi ga spravila pošteno kam naprej, a kakšno upanje naj bi imela v tem zapuščenem kotu, pri kruhodajalcu, ki živi brezbožno in plačuje očetu tako mezdo, da se Bog usmili? Jack je zdaj trezen mož in vsi štirje otroci pridno izpolnjujejo svojo cerkveno dolžnost in če bi jim Mr. Crumback ne mogel pomagati, da bi našli v njegovem domačem mestu dela, da bi Jed mogel v kako boljše šolo? Bankir, na katerega sta podjetno dekletu in vneti izraz malega potepa napravila dokaj vtisa, je obljubil, da bo mislil nanje.

Kmalu nato je prišlo pismo. Mr. Crumback je pisal, da se Zion, kjer stanuje on, razvija v sladkorno mesto; da so zgradili veliko tovarno in milje daleč okrog so se farmarji učili pridelovati peso. Slučajno je njegova banka pred kratkim prevzela zaradi neplačane zadolžnice malo posestvo kakih štirideset juter in je pripravljena to farmo dati v najem Jacku Ruserju; dalje bo po sestavu, ki ga hočejo banke vpeljati v pesni pokrajini, denarno podprla njegov prvi nasad. Mr. Crumback ni omenil, iz kakšnih vzrokov ni mogel prejšnji najemnik plačati zadolžnih obresti, pisal je le, da bo Jackova družina pri trdem delu pošteno služila in koncem koncev lahko farmo po ugodni ceni celo kupila. Dal je razumeti, da je to vse skupaj zadeva banke in Jacka; on, Mr. Crumback nima s tem nič opravka, hoče jim samo posoditi denar za prevoz do Ziona.

Ubogí, stari Jack, ki vse svoje življenje ni počel drugega kot naprezal mrhe in krpal žične ograje, bi bil potreboval dolgo, da bi se odločil za tako obupno tveganje. A Liza mu je vzela odločitev iz rok in je skrbela, da je bila družina vsa v ognju za novo življenje. Razodela je sklep staremu Hinksu in pogumno zrla v oči njegovih viharini jezi, da bo moral izgubiti najstanovitnejšega delavca, njegovim grožnjam, da jih bo sodnijsko zadržal, kakor tudi njegovim vabam v obliki mesečnega povška petih dolarjev pri plači.

toliko, da so organizirali tretjo deputacijo iz zastopnikov organizacij, ki se je podala na ravnanje, spremljana do glavne pisarne od vseh nezaposlenih. Ta deputacija je zlasti zahtevala, da naj se telefonično obvesti g. Westen, kdaj bi lahko upravni svet podal odgovor. Pri telefonu se je oglasil g. Pfajfer, češ, da Westna ni v Celju, da se nahaja v Beogradu baš v zadevi KID. Ta gospod je še poudaril, da glede na stanje naročil ni vidika za večjo zaposlitev delavstva. Tehnični ravnatelj je opozoril delegacijo na to, da še za že zaposleno delavstvo obstoja nevarnost, da bodo morali delati v skrčenem obratovanju, ne da bi koga izmed nezaposlenih zaposlili. Padla je obljuba, da se bo do konca avgusta rešilo vprašanje vsaj za one, ki imajo pri podjetju večletno dobo, na ta način, da bi tiste delavce, ki so bili začasno sprejeti ali pa, ki imajo manj ko tri leta zaposlitve, izmenjali.

Ko je potem glavni zaupnik v Delavskem domu, kamor so z veliko težavo spravili nezaposlene izpred pisarne, podajal poročilo, je stopil v dvorano bivši predsednik SMRJ Jeram. Nastal je precejšen hrup, ker je večina zahtevala, da se odstrani, ker nimajo z njim nič opraviti. Svojo navzočnost je utemeljeval s tem, da je podpredsednik saveza in centralni odbornik in da ima kot tak pravico biti v prostorih še posebno, ako je navzoč predsednik krščansko socialistične organizacije. Z vzkliki, da je ta vabljene skupnemu nastopu, so protestirali Jeramovi navzočnosti. Ker ni bilo izgleda, da se bo stvar še radi neke druge zadeve rešila, je Češnik dal na glasovanje, ali se da zaupnica zastopnikom organizacij, da z razgovorom z upravnim svetom zadevo reši, ali bodo sami podvzeli korake. Zaupnica je bila izglasovana z absolutno večino. Zvečer je bil odposlan na Delavsko zbornico dopis, v katerem prosijo organizacije za posredovanje, da se jim prej omogoči razgovor z upravnim svetom.

Orožništvo, ki je bilo v bližini, radi discipliniranosti ni stopilo v akcijo.

★

V torek, dne 19. julija, se je vršila razprava delavskih zastopnikov z znanim bankirjem g. Praprotnikom in z g. ravnateljem Dostalom. Poročilo o poteku razprave bomo prinesli v prihodnji številki.

Lesno delavstvo.

Obupni položaj lesnega delavstva Selške doline

Lesno delavstvo, tudi pri nas vsak dan bolj skrbi nadaljnji obstoj, ker je zlasti v zadnjih dveh letih veliko pomanjkanje dela, ker so tukajšnji državni gozdovi znatno reducirali sekanje lesa. Nikjer ni nobenega stalnega dela. Redki so, ki še zaslužijo za najnujnejše vsakdanje življenjske potrebe. Največ pa, ki le tuintam zaslužijo kak dinar. Zlasti so v težkem položaju družine delavcev, ki nimajo sredstev za vzdrževanje. Posledice so naravnost strašne, kar nam pričajo blede in sestratani otroci, kakor tudi onemogli in izmozgani delavci. Upali smo, da bomo v tako razsežnih državnih gozdovih dobili malo več dela in zaslužka, kar bi bilo po našem mnenju lahko, žalibog pa je bilo tudi v letošnjem letu tako malo dela razpisane, da niti vsi delavci nismo prišli v poštev. Vsa dela v državnih gozdovih bodo izvršena v enem dobrem mesecu. Kaj pomeni le 30 dni dela z malo več kot 1000 Din zaslužka za celo leto, si vsak sam lahko predstavlja.

Tudi privatna lesna industrija in žage večinoma počivajo. Seka se le malo in še to, kar se dela, izrabljajo veleposessniki in trgovci za svoj profit. Radi tega vlada med delavstvom vedno večje nezadovoljstvo. Smo žalibog kot čreda lačnih volkov, ki bi drug

drugega raztrgali, kadar gre kje za kakšen zaslužek.

To žalostno dejstvo se pojavlja zlasti pri raznih licitacijah. Vse tare stiska in skrbi za obstanek in namesto, da bi vsaj delavstvo med seboj gojilo sočutje, v mnogih slučajih škoduje sebi in drugim. Tovariši delavci! Ali se ne zavedamo, kam pelje ta naša nezavednost? Bodimo v bodoče bolj zavedni, zlasti ker stojijo pred nami velike naloge, katerim bomo samo tedaj kos, če bomo ustvarili enotno in močno organizacijo po geslu: »Vsi za enega, eden za vse!« Le vztrajnost, pogum in zaupanje v samega sebe, kakor tudi v našo skupnost nam more zagotoviti prehod iz sedanjih težkih časov v boljše življenje. Zavedajmo se pa tudi vseh dolžnosti, ki jih imamo do naše skupnosti. Naša organizacija bi bila danes lahko mnogo močnejša, ako bi vsi člani izpolnjevali dolžnosti, ki nam jih narekuje organizacija. Res je, da mnoge izmed nas tare beda in pomanjkanje, toda kljub temu je organizacija tista, katero moramo vzdržati za vsako ceno. Ne pozabimo pa tudi širiti delavsko zavest med tistimi, ki zvesto ali podzvestno stojijo ob strani in z nami vzporedno trpe pomanjkanje.

Apeliramo pa tudi na odločujoča mesta, da uvidijo, da je tak položaj nevarstven. Prvi zakon je kruh. Dosti je še dela v državnih gozdovih, zato upravičeno pričakujemo, da se nam vsaj s te strani nudi nekoliko več zaslužka.

Rimske Toplice. V tovarni podpetnikov je bilo delavstvo zelo razburjeno, ker ni dobilo ves mesec junij nikakega obračuna in seveda tudi denarja nê. Da bi se zadeva uredila, je posredoval pri vodstvu zastopnik Delavske zbornice. Zaostanek za junij so sicer izplačali, vendar pa ni vodstvo hotelo dati garancije, da bo v bodoče v tem pogledu red. Zato se je napravil sporazum, ki naj bi pomenil nekak izhod, toda le začasen. Vodstvo bo izplačevalo načelno zaslužek v denarju. Ako bi pa bilo v zaostanku v tem pogledu, bo dajalo za razliko nakaznice, da si more delavstvo nabaviti v gotovih prodajalnah potrebnih reči. To se je delavstvu na sestanku tudi pojasnilo. Poudarjamo pa, da je to le izhod v sili. Upamo, da bo podjetje v bodoče v tekočem. Kolikor vemo, je tak zaostanek nepotreben in je le kaprica podjetnika, ker je obratnega kapitala dovolj na razpolago.

Papirničarji

Goričane. 17. julija je v papirnici Goričane nastopila kriza, tudi v celuloznem obratu, ki je edini bil do sedaj še stalno zaposlen. Podjetje se sklicuje na to, da manjka naročil in da je preveč blaga na zalogi.

Recimo, da je res tako, toda dejstvo je tudi, da se je po redukciji lani meseca septembra dalje strašno mudilo delati. Vsi tu zaposleni delavci vemo, da se je delalo z vsilo silo kot črna živina, ves priganjaški aparat je strahovito pritiskal na delavstvo, zahtevalo se je vedno več produkcije, dasiravno so delovni pogoji isti kakor pred letom dni. Pri tem pa niso gledali ne na higijenske predpise ne na varnost delavstva, ne na zakon glede Surnega dela. Te zakone so teptali z nogami, delavstvo pa brezobzirno mučili in izčrpavali do zadnje srage, naravnost konjedersko. In sedaj preveč zaloge.

Pri nas se tudi vedno menjajo razni uradniki. Vsak novi uradnik, bodisi šef bodisi

karkoli, gleda v prvi vrsti na to, kako bi delo racionaliziral, očitno pa gospodje poznajo le ene vrste racionalizacije, in to je: **priganjanje in šikane delavstva.** Lahko je torej umevno, da ima pri taki racionalizaciji podjetja po zadnji bilanci 2.710.000 dinarjev prebitka. To je torej tista »izguba«, o kojoj gospodje vedno tarnajo. Toda vsak količnik uvideven človek pa ve, da je tak prebitok pri nad polovico ukinjenem obratu razmeroma dokaj večji nego običajni prebitki prejšnjih let, ko so v polnem obsegu obratovali.

Tak prebitok se je tako rekoč izsilil in izmozgal iz skrajno izmučenega delavstva. Lahko je sedaj gospodom spraviti lepe milijončke »izgube«, delavstvo pa izčrpano vreči na cesto. Naj navedemo še par slučajev, ki lepo razkrivajo brezsrčnost naših kapitalističnih eksponentov.

1. Neki delavec si je, ko je prepeljal s konjem material izven obrata, prižgal kos cigarete; zapazil ga je uradnik in takoj javil v pisarno. Še isti dan je omenjeni delavec bil odslovljen iz službe, kljub temu, da je kot večletni delavec in družinski oče prošil, naj mu ne unižijo eksistence. Vse zaman — takoj je moral iz službe.

2. Žena delavca s številnimi otroci, katere mož je že več let tu zaposlen, je naložila nekaj dovoljenih odpadkov lesovine. Zopet to zapazi omenjeni gospod, ki vedno stika za delavci kot dihur za kunjami jajci, in najde baje med drugim nekoliko večji odpadki lesa. Začne strahovito kričati in groziti, ako se zgodi še kak tak slučaj. Takoj nato pa je bila od vodstva tovarne izdana najstrožja odredba glede pobiranja lesnih odpadkov.

Vemo pa, da je prav isti gospod, ki delavstvu tako prepoveduje jemati tako rekoč

Doma in po svetu

Kralj potuje po Črni gori in po Bosni ter Hercegovini.

Vlada razpravlja o ustanovitvi gospodarskega sveta.

Več vohunov, ki so delali za neko sosednjo državo, je bilo obsojenih v Beogradu.

Novo vojno ladjo smo dobili prejšnji teden. Imenuje se »Dubrovnik«.

Banke omejujejo izplačila. Ministrski svet je dovolil uporabo člena 5 zakona o zavarovanju in izvršitvi »Srpski srem-ski banki d. d. v Rumi« in »Jugoslovenski privredni zadrugi i štedionici s o. j. v Sarajevu«.

★

Razorožitve še ne bo kmalu. Zenevska konferenca umira. Sedaj se diplomati pričajo za neko zaključno resolucijo, ki bo le kos papirja in kopica praznih besed.

Nemška volivna borba je sila ostra in krvava. Zadnji teden je zahtevala 25 mrtvih in 270 hudo ranjenih. Vsak dan je v spopadih med komunisti in fašisti po nekaj mrtvih in na desetine ranjenih. Vse pa je prekosila bitka v Alfoni. Tam je obležalo v nekaj minutah kar 12 mrtvih in nad sto ranjenih fašistov pod strelji komunistov, ki so čakali njihov spreved v dobro pripravljene zasedi. Socialni demokrati in centrum so protestirali pri Hindenburgu, češ, da vlada

smeti, dovolil in dal pred kratkim več voz lesovine za neki kres, ki je gorel nad dve uri daleč naokoli vidno, kot bi gorela kačka večja stavba. Tu ni bilo škoda. Gorje pa, ako dobi delavce, ki nujno rabi drva!

Jako lepo hvaležnost kažejo tudi gospodje našim starim in za tovarno zaslužnim delavcem. Spominjamo se, da so prejemali delavci, ki so bili zaposleni 40 ali 50 let pri podjetju, nekaj nagrade za svoje zvesto službovanje. Obratno vodstvo pa je takim delavcem dalo njihovi starosti primerno službo. A poglejmo danes! Ob priliki redukcije lanskega septembra so gospodje od podjetja obljubili, da bodo v slučaju zopetnega sprejema v službo v prvi vrsti upoštevani vsi reducirani delavci. Dasiravno so bili potem sprejeti že tudi novinci in ti celo iz kmetijskih domov, so naše starejše a še za delo sposobne delavce trdostravno odklanjali iz razloga, da so stari. Kako boli taka grda nehvaležnost ubogega prizadetega delavca, tega seveda sili gospodje ne pomijajo!

Še nam je v spominu, da so svoječasno gospodje od našega podjetja ob raznih prilikah radi in s pomosom poudarjali lepo slovo in zadovoljnost, ki da obstoja med vodstvom podjetja in njegovim delavstvom. Da, res je bilo tako. Podjetje je imelo zveste in zadovoljne delavce, ki so vedeli, da tudi, ko se bodo postarali, ne bodo radi starosti vrženi na cesto. Toda sedanji režim je to razmerje temeljito predrugačil. Kar se danes godi z delavstvom od strani kapitalističnih eksponentov, to mora v delavcu ubiti vsi moralno in čut za zvestobo. Delavstvo se tako zavaja v skrajno nezadovoljnost, kapitalizem pa si na tak način koplje prav krepko grob svoji lastni bodočnosti.

dopusti take izgrede, ki prehajajo že kar v revolucijo. Po zadnjih dogodkih je vlada vendarle prepovedala vsa zborovanja in manifestacije na prostem. Hitlerjevi fašisti javno groze z nasiljem in na ta način skušajo povečati število svojih volivcev. Komunisti so v neizprosno boju proti vsem strankam, tudi proti že napol meščanski socialni demokraciji, ki hoče biti nekaka glasnica resnične ljudske demokracije. Centrum je z njo v politično-tovariških stikih in se podpirata, čeprav škofje v svojem pastirskem listu priporočajo nemškemu katolikom, naj volijo le tiste, ki so se že in se tudi gotovo bodo postavili za cerkev in vero. Hitler upa, da so to zadnje volitve v sedanji republiki ter da potrebuje demokracija še zadnje brece, da se zruši. Napovedovanje volivnega izida bi bilo golo ugibanje. Morda bo Hitler še ogromno pridobil, morda pa bo ostalo pri starem razmerju moči.

Volitve v Romuniji zadnje nedeljo so prav tako zahtevale več smrtnih žrtev. Menda so bile to prve res svobodne volitve v Romuniji, če smemo verjeti poročilom svetovnega tiska. Zmagala je narodna kmečka stranka z ogromno večino in si tako osvojila tudi dve tretjini poslanskih mandatov. — Državne finance so čisto bankrotne, posojila pa ni dobiti za nobeno ceno.

Francija ima tudi velike primanjkljaje v državnem proračunu. Zato je parlament dovolil vladi, da sme namesto z denarjem plačevati z boni.

Belgijska stavka rudarjev se je končala s tem, da je vlada s pomočjo socialnih demokratov s silo zatrla poskuse revolucionarnega delavstva, ki je hotelo vzeti državno oblast v svoje roke. Vlada je hotela celo uvesti diktaturo, kar znači, da je bil strah že zelo velik.

Avstrija dobi posojilo 300 milijonov pri mednarodni banki. Zato pa se mora na zahtevo Francozov menda za vselej odpovedati željam po zvezi z Nemčijo.

Turčija bo začela uvajati načrtno gospodarstvo. Izvršene bodo velike investicije v poljedelstvu in industriji. Načrt je predviden za tri leta. Potrebna sredstva, stroje in strokovnjake bo dala Italija. Kemal paša hoče svojo državo dvigniti po zgledu Rusije tako gospodarsko kot kulturno. — Turčija je bila sprejeta tudi v Zvezo narodov.

Med **Irsko in Anglijo** so nastali po zadnjih irskih volitvah, ko so zmagali nacionalisti, hudi spori. Irski parlament je odrekel prisego angleškemu kralju in s tem izrazil svoje stremljenje po popolni politični neodvisnosti od Anglije. Angleži pa so odgovorili na to z gospodarskimi represalijami in zvišali carine na uvoz irskega blaga. Sedaj je tudi irska vlada navila carine na uvoz angleškega blaga na Irsko. Vse dosedanje konferenice med irskim predsednikom De Valero in MacDonaldom so bile brezuspešne.

Najela je voz, ki naj bi spravil tisto malo imetja v obljubljeni deželni, v deželo sladkega pesnega medu. Visoko gor na naloženem vozu je čepela družina (da bi prihranili denar za železnico) poleg nekaj zabojev iz letov, ki so bili polni klepetajoče in kokotajoče perutnine, in fantje so z edino kravico korakali za vozom.

2. poglavje.

Sladkorna pesa.

I.

Tako se je pričelo drugo razdobje v življenju Jeda Ruserja. Pesna pokrajina se z govejo ni dala primerjati; rodovitna polja — čeprav so farme po zapadni šegi nazivali »ranche«, to se pravi staje. Tu je bilo več cerkva in več reda in greh se ni javljal tu z drzkostjo »pionirja«. Ves krajevni tisk je v oglasih »pospeševal« sajenje pese in tako gnil ceno zemljiščem kvišku. »Carinsko varstvo in visoka konjunktura«, to je bilo geslo politikov in časopisnih uvodničarjev.

Skupina velekapitalistov iz mest na zapadu je s prepričevalnimi dokazi in s še prepričevalnejšimi bančnimi računi preskrbljene meštarje pošiljala v zvezno glavno mesto in tako dosegla visoko carino na uvoženi sladkor. Uživaleci so plačali petdeset milijonov dolarjev več za sladkor in kapitalisti so ta denar porabili za to, da so ustvarili domačo sladkorno industrijo. Vsepovsod po mestih tega pogorja so zgradili velike, opekaste tvornice, svoje dolge roke so iztegnili prav do Alamita in so Jacka Ruserja z rodobino vred otrgali od proizvodnje konservnega mesa, da bi jih porabili pri proizvodnji sladkorja. In to so napravili tako spretno, da Jack in družina sploh vedeli niso, kaj se je zgodilo, temveč so se imeli za najsvobodnejše ljudi od vseh meščanov v tej veliki deželi meščanske svobode.

Brž ko je minil mraz — to je bilo februarja — so zorali zemljo in vsejali seme v široke brazde, ki so zadostovale za širokolistne, razsegljive sadeže. Potem so hodili, kdor je bil namreč tako majhen kot Jed Ruser, nekaj tednov

v šolo, dokler ni prišel čas za pletev; pri pletvi so se morali po rokah in kolenih plaziti po zemlji, okrog kolen so si privezali vreče, da bi varovali kožo in v desnicah so vihteli kratkoročajne motike. Kdor je bil imovit farmer, je opravljal to delo z meksikanskimi dinarji. Sladkorna družba je vso zadevo rešila na najuslužnejši način, spravljala družine kar po vagonih iz Texasa in oskrbovala farmerjem nepodpisane obrazce za pogodbe, ki jih je bilo treba samo še izpolniti — oče, mati ter šest ali osem otrok po ceni, ki jo je določila vsemočena in vsevedna sladkorna družba. Če je človek bil pa še tak siromak, ki se je moral do mrtvega ubijati kot Jack Ruser, nad čigar glavo je visela vknjižba na zemljišče kot Damoklejev meč, so se morali pa tudi otroci od rane zore do pozne noči ubijati po polju. Nadzorniki za otroško delo in inspektorji šolskega pouka so bili vedno tako prijazni, da so take čase hodili rajši kod drugod.

Potem sta za nadaljno delo nekaj časa skrbela solnce in dež in otroci so spet lahko zahajali v šolo. Šola je na prijazen in ustrežljiv način preurejala svoje urnike in učne dobe in za meksikanske otroke so imeli celo potovalne šole, da so jih učili angleščine. To pa zato, da bi nekega dne vedeli, kaj vsebujejo pogodbe, ki so jih podpisali. Potem je v začetku septembra prišlo veliko delo; nasadi so dozoreli in pričelo se je »obglavljanje«. Spet so se plazili po brazdah, ki so jih prevračali plugi in ki so bili polne izgrebene širokolistne pese. Z enim samim zamahom je človek odrezal vrh; vsaj poskušal je vsakdo, da bi to storil z enim samim zamahom. Če pa moči niso zadostale, je bilo pač treba tako dolgo sekati in udrihati, dokler nisi mogel podolgaste, bele pese vreči na kup. Pesa so z vilami nakladali na voze in jo vozili v tvornice, kjer so začeli drdrati nevidni stroji in visoki začneli dimniki so noč in dan bljuvali črne oblake dima pod nebo. Delo tvornice je trajalo kakih sto dni, potem so bila polja gola in zadnja pesa že kdaj izplujena. In ko na mah je bilo spet vse mrtvo, Meksikanci so odhajali in najemniški otroci so šli spet za kakih osem dni v šolo.

NAROČI BESEDO

Prebivalstvu mesta Ljubljane in okolice

Od časa do časa se po mestu in okolici razširjajo razni alarmantni letaki, s katerimi se skuša zavesti prebivalstvo v zmotno presojo političnih in gospodarskih prilik v državi. Vsi ti pojavi imajo prozoren namen, ubiti v narodu vero in zaupanje v stalnost in trajnost današnjega stanja, izpodkopavati ugled državnih oblasti in škoditi našemu narodnemu gospodarstvu.

Vse te vesti, ki so ali docela neresnične ali pa močno pretirane, izvirajo iz nam sovražno razpoloženega inozemstva in od onih naših notranjih sovražnikov, ki bi iz umetno ustvarjenega ljudskega nerazpoloženja hoteli izbijati politični kapital za svoje temne namene.

Težke prilike, katere preživlja dandanašnji ves svet skoraj brez izjeme, nalagajo vsem dobromislilnim državljanom solidarno sodelovanje pri odklanjanju tegob današnje dobe in vzpostavljanju normalnih življenjskih prilik. Čim intenzivnejše bo delo v označeni smeri, tem hitrejši in ugodnejši bodo rezultati. Vsled tega naj smatra vsak dober državljan za svojo dolžnost, da po svojih močeh nastopi proti vsem takim pojavom, ki v svojih končnih posledicah vodijo v politično in gospodarsko razsulo. Brez reda ne more biti blagostanja! Zato v borbo proti vsem in vsakomur, ki ruši temelje, kateri edini morejo jamčiti za notranji mir ter redni razvoj in napredek duhovnega in materialnega življenja.

Prebivalstvo se opozarja, da bo državna oblast uporabila vsa razpoložljiva zakonita sredstva za pobijanje take protidržavne in protinarodne propagande. Vsakdo, ki razširja take letake ali njih vsebino ustno raznaša, kakor tudi oni, za katerega se ugotovi, da je vedel za avtorja, razmnoževalca ali razširjevalca protidržavnih letakov, pa ni to prijavil državnim oblastem, bo v kolikor dejanje ne spada pod udar zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ali kazenskega zakona, najstrožje policijski kaznovan.

V Ljubljani, dne 15. julija 1932.

Nadomestuje upravnika policije polic. svetnik Pestešek s. r.

Važno

Opozorilo. Z uredbo o oprostitvi poštinih pristojbin je ministrstvo za promet ukinito ugodnosti § 191 zakona o zavarovanju delavcev, ki je oproščal poštinih pristojbin vse navadne dopise delodajalcev in delojemalcev, naslovljene na OUZD v Ljubljani, kakor tudi vse dopise urada, naslovljene na delodajalce. Vsi zainteresirani se z ozirom na gori citirano uredbo opozarjajo, da morajo biti vsi dopisi, naslovljeni na tukajšnji urad, pravilno in zadostno frankirani, ker bi se sicer njih sprejem zavrnil. Prav tako se opozarjajo na člen 8 uredbe, po kateri mora naslovnik plačati poštino za vse dopise, ki jih prejme od podpisane urada. OUZD.

Iz Avstrije

(Po »Christlicher Gewerkschaftler-jü«.)

Gospodarska kriza je udarila Avstrijo in njegovo delavstvo nič manj kot se je to zgodilo v drugih državah. Število brezposelnih stalno narašča proti 400.000 (ena tretjina na Dunaju!), denarja manjka, kapitalistični krogi so za poslabšanje zavoranja in omejitve delavske zaščite, gibanje kapitalističnega ljubljence, Hitlerja, narašča in podira avstrijsko meščanstvo. Tega najmočnejši zagovornik — morda podzavestno — pa je katoliške stranke desno krilo s Seiplom. Razumljivo je, da ima v tem položaju krščansko delavstvo trikrat težko stališče. Na eni strani ga napadajo v obratih socialdemokratje, v katoliških vrstah pa desničarski krogi.

K papeževi okrožnici Quadragesimo anno so izdali avstrijski škofje skupen pastirski list, v katerem je najvažnejši odstavek o strokovni organizaciji: »Intelektionalnost strokovne organizacije ne igra v Avstriji praktične vloge. Važno je, ali naj se obrne delavce na delavsko društvo ali kršč. strok. organizacijo. Katoliški delavci se ne smejo zadovoljiti s samo čisto strokovno organizacijo, ker zastopa ta le njihove gospodarske interese, ja tudi ne le s katoliškimi delavskimi društvi, ker ta ne morejo zadostovati v gospodarskem oziru. Delavci morajo pristopiti k krščanskim strokovnim organizacijam. Delavstvo je z zadovoljstvom sprejelo ta poziv.

Glasilu centrale kršč. strok. organizacij ugotavlja: »V našem času nekateri državniki in politiki nad vse slave papežovo okrožnico, pri posameznih slučajih pa ravna jo nesocialno in nepravilno. Vidi se, da tudi krščanska vlada zelo rada nastavlja svoja ušesa predlogom liberalnih gospodarskih voditeljev ter birokratov... Kaj končno koristi, če se Quadragesimo anno razlaga na raznih tečajih, če priznavajo svečano vse politične korporacije njena načela, če pa se v praksi vedno nasprotno dela?«

Razumljivo je, če se krščansko delavstvo vedno zbira in posvetuje: Na decembrskem dunajskem zboru so krščanske delavske organizacije ugotovile, da znameniti linški program vsebuje vse pomožne zahteve, ki jih je prinesla papeževa okrožnica. Predvsem gre tu za stanovsko ureditev človeške družbe. Glavni govornik je opozarjal, da se te stanovske ureditve ne smejo zamenjati s tako zvano stanovsko državo, ki jo nekateri zahtevajo, da bi oropali delavstvo enake volivne pravice in vpeljali kurije. V glavnem pa je razpravljal zbor o delavskih gospodarskih

vprašanjih. — Na majskem zboru krščanskih delavskih organizacij se je poudarilo v resoluciji, da sta za delavstvo edino odločilna za javno in zasebno življenje krščanstvo ter demokracija. Za cilje delovnega ljudstva se hoče delavstvo boriti z vsemi njegovimi krogi. Od stranke zahteva popolno upoštevanje svojih interesov. Kunschaku, voditelju politične delavske zveze, je bila izrečena zaupnica. Zbor je v nadalje predvsem obsodil narodni socializem, ki je najhujši nasprotnik strokovne organizacije, goji pa intimne odnose s težko industrijo.

(Nadaljevanje.)

K imenovanju ravnateljstva v OUZD

Sedanje imenovanje ravnateljstva v OUZD je šlo čisto proti predlogom Delavske zbornice v Ljubljani. — Priladniki Strokovne komisije so položili svoje mandate in sicer: Melhijor Čobal, Josip Ošlak, Lovro Jakomin, Vidic Karl, Škofic Ivan in Prezelj Anton. Novo ravnateljstvo se je kljub temu konstituiralo dne 18. julija 1932 in izvolilo za svojega predsednika dosedanega komisarja Ivana Tavčarja.

Podpirajte neodvisen delavski tisk — pridobivajte novih naročnikov za naš list!

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D

LJUBLJANA

KOPITARJEVA UL. 6/II

Črtalnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih saldakonti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka

Za kratek čas

Prisotnost duha. Neki angleški lord je menil, da je težko bolan. Zato je prišel v Pariz in se napolnil k znamenitemu zdravniku. Ta ga je natančno preiskal, nato pa mu je dal pod nos malo steklenico in ga pozval: »Poduhajte!«. Lord je tako napravil, nakar je rekel zdravnik: »Tako. Sedaj ste ozdravljeni.« Lord je bil seveda nad tem čudovitim zdravljenjem zelo začuden, vendar pa vpraša, koliko je dolžan. »1000 frankov« je bil odgovor. Lord je vzel iz denarnice tisočak, ga porinil pod zdravnikov nos in rekel: »Poduhajte!« Zdravnik je ubogal. Lord pa je zavpil: »Tako. Sedaj ste plačani«, in je odšel.

Vešček. Neki berač je dobil od gospodinje krožnik juhe. Ko je zapuščal hišo, je vzdihnil sam pri sebi: »Hvala Bogu, da nisem njen mož.«

Purahločutna. Mlada gospodinja je videla, da hoče kuharica ubiti ribo. V največjem razburjenju zavpije: »Počkajte, da grem iz kuhinje. Ne morem namreč prenašati vpitja.

Specijalist

za zobne in ustne bolezni

Med. univ.

Dr. Francè Logar

Sv. Petra cesta 14, Ljubljana

ne ordinira

od 25. julija do 21. avgusta

PRVA DELAVSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA

REGISTROVANA ZADRUGA Z NEOMEJ. ZAV. V LJUBLJANI (DELAVSKA ZBORNICA)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše. | Uradne ure od 8—12 in od 15—16. —

TOVARIŠI, VLAGAJTE V SVOJ LASTNI ZAVOD!

Peter Rozman:

Odkod prihajamo

Spominska črtica.

Bilo je v Mariboru v času zasedanja oblastne skupščine. Kakor vedno, se pač najboljšje počutim, ako sem med sebi enakimi, med delavskimi tovariši. Zato mi v prostem času in med daljšimi odmori skupščinskih sej nikdar ni maralo sedeti pri »glazku« pri »črnem orlu«, ali kod drugod, ampak sem navadno tisti čas prebil v pisarni »Jugoslovanske strokovne zveze«, katera je bila takrat še v palači »Zadružne gospodarske banke« in kjer je takrat tajnikoval naš agilni sodelavec in moj intimni prijatelj tov. Joško Rozman.

Tako nekega popoldne zopet prihajam to pot. Na vrhu kamenitih stopnic v prvem nadstropju palače sedi zelo postarna ženica, ki joče. Po obleki in noši takoj spoznam, da je prišla sem z dežele, da je rečna delavka, ki se ji je pač moralo nekaj izrednega zgoditi. Sočutno sem jo nagovoril, ker me je njena usoda zelo zanimala. Obupno mi začne pripovedovati: »Viničarka sem. Mož je zelo star in sploh nikamor skoraj ne more, zato sem jaz šla. Tu pri Mariboru smo več let bili v precej dobri službi. Pa so nas tako dolgo nagovarjali (ime dotične gospode mi danes ni več znano. — Op. pisca) naj službo tu pustimo in naj gremo v njihovo viničarijo. Pogoji so bili obljubljeni zelo lepi, kar nas je končno omamilo, da smo res šli tja in se od tukaj odselili v Morje pri Framu. Kmalu pa smo spoznali, da smo se ukanili. Ostalo je le pri obljubah, zadrževal se nam je zaslužek in začele so se ši-

kane. Najhujše pa je prišlo sedaj. Umrli je štiriletni otrok moje hčere. Na dan pogreba smo izostali od dela. Ravno ta dan pa je prišla v vinograd gospa laštica. Ker nas ni našla pri delu, se je strašno raztogotila ter nam odpovedala službo s takojšnjo izselitvijo. Vse prošnje in dokazi naše nekrivde, ker je pač otrok umrl, ker smo šli na pogreb, saj smo vendar ljudje tudi mi, niso pomagale. Še krave, od katerih smo imeli mleko, nam je odvzela takoj. Tako smo naenkrat ostali brez strehe, brez službe, brez živeža in zaslužka. Vsi v okolici pa mi pravijo, da se tako pač ne smemo dati, naj iščemo pravico in nekdo mi je celo nasvetoval, naj grem v Maribor k delavski organizaciji. Prišla sem, pa ne vem, kje bi to organizacijo iskala, morda mi morete kaj nasvetovati.« — Ubo-ga žena.

Povabil sem jo, naj mi sledi. V tajništvu JSZ je že bil tovariš Joško pri delu. Ko mi je dala vse potrebne podatke, sem sestavil pismen predlog za viničarsko komisijo županstvu občine Fram. Naročil sem ji še, da naj si v okolici poišče enega viničarja, kateri bo šel z njo k županu in jo bo zastopal pri razpravi. Dal sem svoj naslov in jo prosil, da mi takoj poroča o poteku in rešitvi zadeve, da ji v primeru potrebe priskočimo na pomoč, ker tako postopanje z viničarsko družino ni v skladu s človeško pravičnostjo in z določbami viničarskega reda. Vsa vesela in potolažena in več kot z desetkratnim »Bog lonaj« je zapustila tajništvo JSZ in Maribor.

Kmalu za tem dogodkom sem se tudi jaz povrnil na svoj dom v ljubomerske gorice. Nekaj dni in že sprejemem pismo iz Framu, v katerem mi namesto

tiste ženice piše viničar tov. Jože Tetičkovič in mi naznanja, da je bil zastopnik viničarke pri razpravi komisije in da je bil dosežen popoln uspeh za prizadeto viničarsko družino. Krave nazaj, selitev preklicana itd. Uspeh za enega, uspeh za nas vse! Tako še sploh danes presojam položaj povsod. Tako smo si izmenjali nekaj pismen in v tem je že padla tudi beseda o strokovni organizaciji viničarjev v Framu. Glavni pobudniki tov. Tetičkovič, Novak, Ferlep, Strajnsak in nekateri drugi so storili vse, da smo že določili prvi sestanek framskih viničarjev v gostilni g. Potočnika, takratnega župana. Z zeleno vejico v gumbnici se bomo spoznali na kolodvoru, ko se peljem. Bila je nedelja, dež je lil, sem od Pohorja pa je veter podil še gostejše oblake. Po blatni cesti od kolodvora proti Framu smo korakali štirje v živahnem razgovoru, samo o organizaciji in o naših viničarskih razmerah. — Vstopili smo. Velika gostilniška soba je bila polna ljudi, samih izžetih obrazov. Oči vseh so se ozrle na mah na me. Nič posebnih in modernih pozdravnih komplimentov, predstavljanj in kaj še je vse danes v navadi. Ena sama gesta z roko in »Bog z Vami, bratje in sestre!« »Bog« so odgovorili in vsi skoraj enoglasno, in že smo opravili prve formalnosti. Nikdar se nismo videli, nikdar se poznali, vendar pa smo bili takoj vsi ene misli in volje, namreč: viničarji se moramo za svoje pravice in za svojo bodočnost združiti v močno stanovsko organizacijo, kakor ostali delavski stanovi. Takoj je tov. Tetičkovič otvoril sestanek in dobil sem besedo, ki je padla na rodovitna tla. Dobil sem na tem sestanku tudi svojega rojaka tov. Tuška Ivana, viničar-

ja na Zg. Polskavi, kateri deluje ves čas in kljub starosti med odnotnimi viničarji kot ugleden zaupnik skupine. Za nekaj tednov po tem prvem sestanku se je že vršil ustanovni občni zbor skupine, katera že več let sem jako lepo deluje in ima pokazati tudi v borbi za pravice svojih članov prav lepe uspehe. Ima pač zelo izobražene, delavsko odločne in požrtvovalne voditelje, katerim ves čas od obstoja sem predseduje njih avtoriteta tov. Novak Anton.

S tem je pokret »Strokovne zveze viničarjev«, započet v Ljutomeru, prestopil daljne bregove reke Drave, tam pod zelenim Pohorjem. Kmalu so nastale poleg framske, še skupini v Slovenski Bistrici in v Zgornjih Hočah. Kraji kot so: Loče, Ziče, Konjice, Poljčane in drugi, kjer so viničarji, pa še čakajo odrešenja. In čeprav nekateri oskrbniki in razni drugi po teh krajih imenujejo nas organizirane viničarje »Winzerpakasche« in čeprav nam stavijo vse mogoče ovire in prezire, mi ne bomo popustili. Kar smo začeli, moramo dovršiti! Če komu ni prav, da smo tukaj in tako organizirani, naj se v prvi vrsti ozre na slučaje krivic, podobne onim stare viničarke, pa se naj zaveda, da je »Strokovna zveza viničarjev« reakcija na mnoge nečloveške in krivične, dostikrat celo protizakonite razmere, v katerih danes živi viničarsko ljudstvo.

Dne 26. junija t. l. se je vršil IV. občni zbor skupine v Framu in sem smatral ob tej priliki kot zelo važno, da našim članom in čitateljem podam nekaj iz spominov, kako je nastal naš pokret na desnem bregu Drave, tam pod Pohorjem in kjer ravno framski tovariši drže najvišje zastavo naše »Strokovne zveze viničarjev«.